

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (ένατο τμήμα)

της 25ης Οκτωβρίου 2018*

«Προδικαστική παραπομπή – Δημόσιες συμβάσεις προμήθειας ιατρικού διαγνωστικού εξοπλισμού και υλικού – Οδηγία 2014/24/ΕΕ – Άρθρο 42 – Ανάθεση – Περιθώριο εκτιμήσεως της αναθέτουσας αρχής – Λεπτομερής διατύπωση των τεχνικών προδιαγραφών»

Στην υπόθεση C-413/17,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Ανώτατο Δικαστήριο της Λιθουανίας) με απόφαση της 30ής Ιουνίου 2017, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 10 Ιουλίου 2017, στο πλαίσιο της δίκης

«**Roche Lietuva**» UAB

παρισταμένης της:

Kauno Dainavos poliklinika VŠĮ,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (ένατο τμήμα),

συγκείμενο από την K. Jūrimāe, πρόεδρο τμήματος, τους E. Juhász (εισηγητή) και C. Vajda, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- η «Roche Lietuva» UAB, εκπροσωπούμενη από τους G. Balčiūnas και K. Karpickis, advokatai,
- η Kauno Dainavos poliklinika VŠĮ, εκπροσωπούμενη από τους K. Laurynaitė και J. Judickienė, advokatai,
- η Λιθουανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους D. Kriaučiūnas και K. Dieninis, καθώς και από την D. Stepanienė,
- η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις Μ. Τασσοπούλου και Α. Μαγριππή, καθώς και από τον Κ. Γεωργιάδη,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον S. Fiorentino, avvocato dello Stato,

* Γλώσσα διαδικασίας: η λιθουανική.

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την A. Steiblytė και τον P. Ondrůšek,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 2 και 23, καθώς και του παραρτήματος VI της οδηγίας 2004/18/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 2004, περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών (ΕΕ 2004, L 134, σ. 114).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαδικασίας που κίνησε η «Roche Lietuva» UAB, απορριφθείσα προσφέρουσα σε διαδικασία για τη σύναψη δημοσίας συμβάσεως που προκήρυξε η Kauno Dainavos poliklinika VŠĮ, δημόσια πολυκλινική λειτουργούσα στην πόλη Kaunas (Λιθουανία) (στο εξής: πολυκλινική Dainava Kaunas), με αντικείμενο τις τεχνικές προδιαγραφές της συμβάσεως αυτής.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Η οδηγία 2004/18 καταργήθηκε, από τις 18 Απριλίου 2016, με την οδηγία 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων και την κατάργηση της οδηγίας 2004/18/EK (ΕΕ 2014, L 94, σ. 65, και διορθωτικό ΕΕ 2016, L 135, σ. 120), δυνάμει του άρθρου 91, πρώτο εδάφιο, της τελευταίας αυτής οδηγίας.
- 4 Η αιτιολογική σκέψη 74 της οδηγίας 2014/24 έχει ως εξής:

«(74) Οι τεχνικές προδιαγραφές που καθορίζονται από τους αγοραστές του Δημοσίου πρέπει να επιτρέπουν το άνοιγμα των δημόσιων προμηθειών στον ανταγωνισμό καθώς και την επίτευξη των στόχων βιωσιμότητας. Για τον σκοπό αυτό, θα πρέπει να είναι δυνατή η υποβολή προσφορών που αντικατοπτρίζουν την ποικιλία των προτύπων για τεχνικές λύσεις και των τεχνικών προδιαγραφών στην αγορά, συμπεριλαμβανομένων όσων καταρτίζονται βάσει των κριτηρίων απόδοσης βάσει του κύκλου ζωής και της βιωσιμότητας της διαδικασίας παραγωγής των έργων, αγαθών και υπηρεσιών.

Κατά συνέπεια, οι τεχνικές προδιαγραφές θα πρέπει να καταρτίζονται κατά τρόπο ώστε να αποφεύγεται ο τεχνητός περιορισμός του ανταγωνισμού μέσω απαιτήσεων που να ευνοούν έναν συγκεκριμένο οικονομικό φορέα, αντικατοπτρίζοντας βασικά χαρακτηριστικά των αγαθών, υπηρεσιών ή έργων που παρέχονται συνήθως από τον οικονομικό φορέα αυτό. Η κατάρτιση των τεχνικών προδιαγραφών ως προς τις λειτουργικές απαιτήσεις και τις απαιτήσεις εκτέλεσης επιτρέπει εν γένει την επίτευξη του ανωτέρω στόχου με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Οι λειτουργικές απαιτήσεις και οι σχετικές με την εκτέλεση απαιτήσεις συνιστούν επίσης ενδεδειγμένα μέσα που θα ευνοήσουν την καινοτομία στις δημόσιες προμήθειες και θα πρέπει να χρησιμοποιούνται όσο το δυνατόν ευρύτερα. Σε περίπτωση αναφοράς σε ευρωπαϊκό πρότυπο ή, ελλείψει αυτού, σε εθνικό πρότυπο, θα πρέπει να εξετάζονται από τις αναθέτουσες αρχές προσφορές βασιζόμενες σε άλλες ισοδύναμες λύσεις. Υπεύθυνος για την απόδειξη της ισοδυναμίας με το απαιτούμενο σήμα θα πρέπει να είναι ο οικονομικός φορέας.

[...]»

- 5 Το άρθρο 18, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Αρχές εφαρμοζόμενες στις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων», προβλέπει τα εξής:

«Οι αναθέτουσες αρχές αντιμετωπίζουν τους οικονομικούς φορείς ισότιμα και χωρίς διακρίσεις και ενεργούν με διαφανή και αναλογικό τρόπο.

Ο σχεδιασμός των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων δεν γίνεται με σκοπό τον αποκλεισμό της από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας ή τον τεχνητό περιορισμό του ανταγωνισμού. Ο ανταγωνισμός θεωρείται ότι περιορίζεται τεχνητά όταν οι διαδικασίες σύναψης συμβάσεων έχουν σχεδιαστεί με σκοπό την αδικαιολόγητα ευνοϊκή ή δυσμενή μεταχείριση ορισμένων οικονομικών φορέων.»

- 6 Το άρθρο 42 της εν λόγω οδηγίας, που τιτλοφορείται «Τεχνικές προδιαγραφές», προβλέπει τα εξής:

«1. Οι τεχνικές προδιαγραφές που ορίζονται στο παράρτημα VII σημείο 1 παρατίθενται στα έγγραφα της διαδικασίας σύναψης σύμβασης και καθορίζουν τα χαρακτηριστικά που απαιτείται να έχουν τα έργα, οι υπηρεσίες ή οι προμήθειες.

Τα χαρακτηριστικά αυτά μπορεί επίσης να αναφέρονται στην ειδική διαδικασία ή μέθοδο παραγωγής ή παροχής των ζητούμενων έργων, προμηθειών ή υπηρεσιών ή σε ειδική διαδικασία άλλου σταδίου του κύκλου ζωής τους, ακόμη και αν οι παράγοντες αυτοί δεν αποτελούν μέρος της υλικής τους υπόστασης, υπό την προϋπόθεση ότι συνδέονται με το αντικείμενο της σύμβασης και βρίσκονται σε αναλογία με την αξία και τους στόχους της.

[...]

2. Οι τεχνικές προδιαγραφές εξασφαλίζουν ισότιμη πρόσβαση των οικονομικών φορέων στη διαδικασία σύναψης σύμβασης και δεν έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία αδικαιολόγητων εμποδίων στο άνοιγμα της σύμβασης στον ανταγωνισμό.

3. Υπό την επιφύλαξη των υποχρεωτικών εθνικών τεχνικών κανόνων, εφόσον συμβιβάζονται με το δίκαιο της Ένωσης, οι τεχνικές προδιαγραφές διατυπώνονται με έναν από τους κατωτέρω τρόπους:

- α) ως επιδόσεις ή λειτουργικές απαιτήσεις, συμπεριλαμβανομένων των περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών, υπό την προϋπόθεση ότι οι παράμετροι είναι επαρκώς ακριβείς ώστε να επιτρέπουν στους προσφέροντες να προσδιορίζουν το αντικείμενο της σύμβασης και στις αναθέτουσες αρχές να αναθέτουν τη σύμβαση·
- β) με παραπομπή σε τεχνικές προδιαγραφές και, με σειρά προτεραιότητας, σε εθνικά πρότυπα που μεταφέρουν ευρωπαϊκά πρότυπα, ευρωπαϊκές τεχνικές αξιολογήσεις, κοινές τεχνικές προδιαγραφές, διεθνή πρότυπα, άλλα τεχνικά συστήματα αναφοράς που έχουν θεσπιστεί από ευρωπαϊκούς φορείς τυποποίησης ή –όταν αυτά δεν υπάρχουν– σε εθνικά πρότυπα, εθνικές τεχνικές εγκρίσεις ή εθνικές τεχνικές προδιαγραφές στον τομέα του σχεδιασμού, του υπολογισμού και της εκτέλεσης των έργων και της χρησιμοποίησης των προμηθειών· κάθε παραπομπή συνοδεύεται από τη μνεία “ή ισοδύναμο”·
- γ) ως επιδόσεις ή λειτουργικές απαιτήσεις κατά τα οριζόμενα στο στοιχείο α’, με παραπομπή, ως τεκμήριο συμμόρφωσης προς τις εν λόγω επιδόσεις ή λειτουργικές απαιτήσεις, στις τεχνικές προδιαγραφές που αναφέρονται στο στοιχείο β’·

δ) με παραπομπή στις τεχνικές προδιαγραφές που αναφέρονται στο στοιχείο β' για ορισμένα χαρακτηριστικά και με παραπομπή στις επιδόσεις ή στις λειτουργικές απαιτήσεις που αναφέρονται στο στοιχείο α' για άλλα χαρακτηριστικά.

4. Εκτός εάν δικαιολογείται από το αντικείμενο της σύμβασης, οι τεχνικές προδιαγραφές δεν περιέχουν μνεία συγκεκριμένης κατασκευής ή προέλευσης ή ιδιαίτερης μεθόδου κατασκευής που να χαρακτηρίζει τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που παρέχονται από συγκεκριμένο οικονομικό φορέα ούτε εμπορικού σήματος, διπλώματος ευρεσιτεχνίας, τύπου ή συγκεκριμένης καταγωγής ή παραγωγής που θα είχε ως αποτέλεσμα να ευνοούνται ή να αποκλείονται ορισμένες επιχειρήσεις ή ορισμένα προϊόντα. Η εν λόγω μνεία επιτρέπεται, κατ' εξαίρεση, όταν δεν είναι δυνατόν να γίνει αρκούντως ακριβής και κατανοητή περιγραφή του αντικειμένου της σύμβασης κατ' εφαρμογή της παραγράφου 3. Η εν λόγω μνεία συνοδεύεται από τους όρους "ή ισοδύναμο".

[...]

- 7 Το παράρτημα VII της οδηγίας 2014/24, το οποίο φέρει τον τίτλο «Ορισμός ορισμένων τεχνικών προδιαγραφών», ορίζει στο σημείο 1 τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας νοούνται ως:

1. "τεχνική προδιαγραφή" ένα από τα ακόλουθα

α) [...]

β) όταν πρόκειται για δημόσιες συμβάσεις προμηθειών ή υπηρεσιών: η προδιαγραφή που περιέχεται σε έγγραφο το οποίο προσδιορίζει τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας, όπως τα επίπεδα ποιότητας, τα επίπεδα της περιβαλλοντικής και κλιματικής επίδοσης, ο σχεδιασμός για όλες τις απαιτήσεις (συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας πρόσβασης για τα άτομα με αναπηρία), και η αξιολόγηση της συμμόρφωσης, της καταλληλότητας, της χρήσης του προϊόντος, της ασφάλειας ή των διαστάσεών του, συμπεριλαμβανομένων των απαιτήσεων που ισχύουν για το προϊόν όσον αφορά την ονομασία πώλησης, την ορολογία, τα σύμβολα, τις δοκιμές και μεθόδους δοκιμών, τη συσκευασία, τη σήμανση και την επίθεση ετικετών, τις οδηγίες για τους χρήστες, τις διαδικασίες και μεθόδους παραγωγής σε οποιοδήποτε στάδιο του κύκλου ζωής της προμήθειας ή της υπηρεσίας, καθώς και τις διαδικασίες αξιολόγησης της συμμόρφωσης».

Το λιθουανικό δίκαιο

- 8 Τα άρθρα 2 και 23 καθώς και το παράρτημα VI της οδηγίας 2004/18 μεταφέρθηκαν στο λιθουανικό δίκαιο με τα άρθρα 3 και 25 καθώς και το παράρτημα 3 του Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas (λιθουανικού νόμου περί δημοσίων συμβάσεων). Όσον αφορά την οδηγία 2014/24, η μεταφορά της στο εσωτερικό δίκαιο πραγματοποιήθηκε με τον νόμο XIII-327 της 2ας Μαΐου 2017. Ο νόμος αυτός τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 2017.

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 9 Όπως προκύπτει από την ενώπιον του Δικαστηρίου δικογραφία, στις 22 Ιουνίου 2016, η πολυκλινική Dainava Kaunas δημοσίευσε προκήρυξη ανοικτού διαγωνισμού με τίτλο «Μίσθωση εργαστηριακού ιατρικού διαγνωστικού εξοπλισμού και απόκτηση υλικού και υπηρεσιών με σκοπό την εξασφάλιση της λειτουργίας του εν λόγω εξοπλισμού». Ο διαγωνισμός αυτός διαιρούνταν σε δεκατρία τμήματα. Η αξία του επίμαχου στην υπόθεση της κύριας δίκης τμήματος του διαγωνισμού ανέρχεται σε 250 000 ευρώ.

- 10 Στις 4 Ιουλίου 2016 η Roche Lietuva υποστήριξε, στο πλαίσιο ενστάσεως, ότι οι τεχνικές προδιαγραφές που είχαν προβλεφθεί με το παράρτημα 1 της συγγραφής υποχρεώσεων της οικείας συμβάσεως περιόριζαν αδικαιολόγητα τον ανταγωνισμό μεταξύ προμηθευτών λόγω του εξόχως ειδικού χαρακτήρα τους και ότι στην πραγματικότητα ήταν προσαρμοσμένες στα χαρακτηριστικά προϊόντων παραγόμενων από συγκεκριμένους κατασκευαστές αναλυτών αίματος. Η πολυκλινική Dainava Kaunas, με απόφαση της 14ης Ιουλίου 2016, τροποποίησε ορισμένες διατάξεις των τεχνικών προδιαγραφών.
- 11 Στις 28 Ιουλίου 2016 η Roche Lietuva, φρονώντας ότι οι τροποποιήσεις που πραγματοποιήθηκαν κατόπιν της ενστάσεως της δεν ήταν ικανοποιητικές, άσκησε προσφυγή ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.
- 12 Τόσο το πρωτοβάθμιο όσο και το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, ενώπιον των οποίων προσέφυγε η Roche Lietuva, απέρριψαν αντιστοίχως, στις 6 Οκτωβρίου και στις 14 Δεκεμβρίου 2016, την προσφυγή και την έφεση της εταιρίας αυτής, με την αιτιολογία, μεταξύ άλλων, αφενός, ότι η πολυκλινική Dainava Kaunas είχε κάνει ορθή χρήση της εξουσίας εκτιμήσεως που διέθετε για τον καθορισμό των λεπτομερών τεχνικών προδιαγραφών βάσει των απαιτήσεων της που συνδέονταν με την ποιότητα των εξετάσεων και την προστασία της ανθρώπινης υγείας και, αφετέρου, ότι η Roche Lietuva δεν απέδειξε ότι οι όροι του επίμαχου διαγωνισμού ήταν προσαρμοσμένοι σε συγκεκριμένα προϊόντα ή σε συγκεκριμένους κατασκευαστές.
- 13 Στις 28 Δεκεμβρίου 2016 η πολυκλινική Dainava Kaunas ματαίωσε τον επίμαχο διαγωνισμό, κατόπιν σχετικού αιτήματος της Viešųjų pirkimų tarnyba (αρχής δημοσίων συμβάσεων, Λιθουανία), η οποία διαπίστωσε παράβαση εφαρμοστέων διατάξεων πέραν εκείνων που μνημονεύονται στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως.
- 14 Στις 17 Ιανουαρίου 2017 η Roche Lietuva άσκησε αναίρεση ενώπιον του Lietuvos Aukščiausiosios Teismas (Ανωτάτου Δικαστηρίου της Λιθουανίας), το οποίο εξέτασε την υπόθεση στις 17 Μαΐου 2017. Με διάταξη της 19ης Ιουνίου 2017, το δικαστήριο αυτό διέταξε αυτεπαγγέλτως την επανάληψη της δίκης. Ενημέρωσε τους διαδίκους για την πρόθεσή του να εξετάσει ζητήματα που βαίνουν πέραν των ορίων της αναίρεσεως και τους κάλεσε, όπως επίσης και την αρχή δημοσίων συμβάσεων, να υποβάλουν παρατηρήσεις σχετικά με τις διατάξεις εκείνες της συγγραφής υποχρεώσεων οι οποίες καθόριζαν όχι τις σχετικές με τις υπηρεσίες απαιτήσεις (ιατρικές αναλύσεις), αλλά το υλικό που ήταν αναγκαίο για την παροχή των υπηρεσιών αυτών.
- 15 Το αιτούν δικαστήριο διατυπώνει αμφιβολίες ως προς τα όρια του περιθωρίου εκτιμήσεως που διαθέτει αναθέτουσα αρχή, όπως η ανααιρεσίβλητη της κύριας δίκης, όσον αφορά τον καθορισμό, στο πλαίσιο του διαγωνισμού, των ειδικών χαρακτηριστικών των προς προμήθεια ιατρικών προϊόντων, όταν πρόθεση της αρχής αυτής δεν είναι να έχει στη διάθεσή της τα προϊόντα αυτά για ορισμένο αυτοτελή σκοπό, αλλά προκειμένου να τα χρησιμοποιήσει ως μέσο για τη διενέργεια ιατρικών εξετάσεων. Συναφώς, το εν λόγω δικαστήριο διερωτάται αν η αναθέτουσα αρχή αυτή ανταποκρίνεται στις εκ του νόμου προβλεπόμενες υποχρεώσεις στην περίπτωση που η λειτουργία συγκεκριμένου εξοπλισμού έχει οριστεί ως λειτουργική απαίτηση, συναρτώμενη όχι με τη μεμονωμένη λειτουργία ή με τα χαρακτηριστικά του εξοπλισμού αυτού, αλλά με το αποτέλεσμα που παράγεται από τη λειτουργία του, ιδίως όσον αφορά την ταχύτητα και την αξιοπιστία των εξετάσεων, καθώς και τις χρησιμοποιούμενες μεθόδους.
- 16 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Lietuvos Aukščiausiosios Teismas (Ανώτατο Δικαστήριο της Λιθουανίας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Πρέπει οι διατάξεις των άρθρων 2 και 23 και του παραρτήματος VI της οδηγίας 2004/18 (από κοινού ή χωριστά, αλλά όχι αποκλειστικά και μόνον αυτές) να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι, όταν μια αναθέτουσα αρχή –νοσηλευτικό ίδρυμα– προτίθεται να αποκτήσει προμήθειες (ιατρικό διαγνωστικό

εξοπλισμό και υλικό) ή συγκεκριμένα δικαιώματα επ' αυτών, μέσω δημόσιου διαγωνισμού, προκειμένου να είναι σε θέση να διενεργεί η ίδια εξετάσεις, η εξουσία εκτιμήσεως την οποία διαθέτει περιλαμβάνει το δικαίωμά της να ορίζει μόνο τους όρους εκείνους των τεχνικών προδιαγραφών των προμηθειών οι οποίοι δεν συνίστανται σε μεμονωμένη περιγραφή των χαρακτηριστικών λειτουργίας (τεχνικών χαρακτηριστικών) και των χαρακτηριστικών χρήσεως (λειτουργικών χαρακτηριστικών) του εξοπλισμού και/ή των διαφόρων μέσων, αλλά καθορίζουν τις ποιοτικές παραμέτρους των προς διενέργεια εξετάσεων, καθώς και τις επιδόσεις του εργαστηρίου εξετάσεων, ως προς το περιεχόμενο των οποίων πρέπει να παρέχεται χωριστή περιγραφή στα έγγραφα που διέπουν την εν λόγω διαδικασία διαγωνισμού;»

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

- 17 Το αιτούν δικαστήριο, στο ερώτημά του, μνημονεύει ορισμένες διατάξεις της οδηγίας 2004/18. Όσον αφορά τη *ratione temporis* εφαρμογή της οδηγίας αυτής, επισημαίνεται ότι η προκήρυξη του επίμαχου στην υπόθεση της κύριας δίκης διαγωνισμού δημοσιεύθηκε στις 22 Ιουνίου 2016, ήτοι μετά τις 18 Απριλίου 2016, ημερομηνία κατά την οποία επήλθε κατάργηση της εν λόγω οδηγίας δυνάμει του άρθρου 91, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2014/24.
- 18 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, εφαρμοστέα είναι καταρχήν η οδηγία που ισχύει κατά το χρονικό σημείο κατά το οποίο η αναθέτουσα αρχή επιλέγει το είδος της διαδικασίας που θα εφαρμόσει και δίνει οριστική απάντηση στο ζήτημα αν υπάρχει ή όχι υποχρέωση διεξαγωγής διαγωνισμού για την ανάθεση δημοσίας συμβάσεως (απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2017, *Casertana Costruzioni*, C-223/16, EU:C:2017:685, σκέψη 21 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 19 Πρέπει να προστεθεί ότι τα άρθρα 2 και 23 της οδηγίας 2004/18 κατ' ουσίαν επαναλήφθηκαν, αντιστοίχως, με το άρθρο 18, παράγραφος 1, και με τα άρθρα 42 έως 44 της οδηγίας 2014/24. Το περιεχόμενο του παραρτήματος VI της οδηγίας 2004/18 κατ' ουσίαν επαναλήφθηκε με το παράρτημα VII της οδηγίας 2014/24. Οι όροι που εφαρμόζονται επί των τεχνικών προδιαγραφών οι οποίες καθορίζουν τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά των έργων, υπηρεσιών ή προμηθειών που αποτελούν αντικείμενο ορισμένης συμβάσεως ρυθμίζονται ειδικότερα στο άρθρο 42 της τελευταίας αυτής οδηγίας.
- 20 Επομένως, προκειμένου να δοθεί χρήσιμη απάντηση στο αιτούν δικαστήριο, επιβάλλεται η ερμηνεία των κρίσιμων διατάξεων της οδηγίας 2014/24.

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 21 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν, κατ' εφαρμογήν των άρθρων 18 και 42 της οδηγίας 2014/24, καθώς και των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας, η αναθέτουσα αρχή, κατά την κατάρτιση των τεχνικών προδιαγραφών διαγωνισμού με αντικείμενο την προμήθεια ιατρικών προϊόντων, πρέπει να αποδίδει βαρύτητα στα ατομικά χαρακτηριστικά του εξοπλισμού ή στο αποτέλεσμα που παράγεται από τη λειτουργία του εξοπλισμού αυτού.
- 22 Προκαταρκτικώς, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διατυπώνει αμφιβολίες ως προς το παραδεκτό του ερωτήματος αυτού, λαμβανομένου υπόψη ότι η διαδικασία διαγωνισμού, η οποία αποτελεί αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, ματαιώθηκε, με συνέπεια το εν λόγω ερώτημα να καταστεί υποθετικό.
- 23 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, εναπόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο που έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της δικαστικής αποφάσεως που πρόκειται να εκδώσει να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της υποθέσεως, τόσο την αναγκαιότητα μιας προδικαστικής αποφάσεως για

την έκδοση της δικής του απόφασεως όσο και τη λυσιτέλεια των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο. Συνεπώς, εφόσον τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο υποχρεούται καταρχήν να απαντήσει. Πράγματι, στο πλαίσιο της διαδικασίας που θεσπίζεται με το άρθρο 267 ΣΛΕΕ για τη συνεργασία μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων, τα ερωτήματα τα οποία αφορούν το δίκαιο της Ένωσης είναι κατά τεκμήριο λυσιτελή. Το Δικαστήριο δύναται να αρνηθεί να αποφανθεί επί προδικαστικού ερωτήματος που έχει υποβάλει εθνικό δικαστήριο κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου μόνον όταν, μεταξύ άλλων, δεν έχουν τηρηθεί οι απαιτήσεις σχετικά με το περιεχόμενο της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως που προβλέπονται στο άρθρο 94 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου ή όταν προδήλως προκύπτει ότι η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης την οποία ζητεί το εθνικό δικαστήριο δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης ή όταν το ζήτημα είναι υποθετικής φύσεως (απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, *Confédération paysanne* κ.λπ., C-528/16, EU:C:2018:583, σκέψεις 72 και 73 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 24 Εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο παρέθεσε, στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, διάφορους λόγους βάσει των οποίων, παρά τη ματαίωση της επίμαχης στην υπόθεση της κύριας δίκης διαδικασίας διαγωνισμού, εξακολουθεί να υφίσταται, κατά το εθνικό δίκαιο, έννομο συμφέρον για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης. Υπό τις συνθήκες αυτές, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το υποβληθέν ερώτημα δεν πρέπει να χαρακτηριστεί ως υποθετικής φύσεως και, κατά συνέπεια, πρέπει να κριθεί παραδεκτό.
- 25 Επί της ουσίας, κατά το άρθρο 42, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2014/24, οι τεχνικές προδιαγραφές που ορίζονται στο σημείο 1 του παραρτήματος VII της οδηγίας αυτής παρατίθενται στα έγγραφα της διαδικασίας συνάψεως της συμβάσεως και καθορίζουν τα χαρακτηριστικά που απαιτείται να έχουν τα έργα, οι υπηρεσίες ή οι προμήθειες.
- 26 Δυνάμει του άρθρου 42, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής, οι τεχνικές προδιαγραφές μπορούν να διατυπώνονται με διάφορους τρόπους, και συγκεκριμένα είτε ως επιδόσεις ή λειτουργικές απαιτήσεις είτε με παραπομπή σε τεχνικές προδιαγραφές και, κατά σειρά προτεραιότητας, σε εθνικά πρότυπα που μεταφέρουν ευρωπαϊκά πρότυπα, ευρωπαϊκές τεχνικές αξιολογήσεις, κοινές τεχνικές προδιαγραφές, διεθνή πρότυπα, άλλα τεχνικά συστήματα αναφοράς που έχουν θεσπιστεί από ευρωπαϊκούς φορείς τυποποίησης ή, όταν αυτά δεν υπάρχουν, σε εθνικά πρότυπα, εθνικές τεχνικές εγκρίσεις ή εθνικές τεχνικές προδιαγραφές στον τομέα του σχεδιασμού, του υπολογισμού και της εκτελέσεως των έργων και της χρησιμοποίησης των προμηθειών, είτε με συνδυασμό των δύο τρόπων αυτών.
- 27 Συναφώς, διαπιστώνεται ότι το ως άνω άρθρο 42, παράγραφος 3, καθόσον προβλέπει ότι οι τεχνικές προδιαγραφές πρέπει να διατυπώνονται υπό τη μορφή ακριβών επιδόσεων ή λειτουργικών απαιτήσεων ή με παραπομπή σε τεχνικές προδιαγραφές και διάφορα πρότυπα, ουδόλως αποκλείει τη δυνατότητα της αναθέτουσας αρχής να διευκρινίσει, στο πλαίσιο διαγωνισμού για την προμήθεια ιατρικών προϊόντων προοριζόμενων για τη διενέργεια ιατρικών εξετάσεων, τα χαρακτηριστικά λειτουργίας και χρήσεως του προς προμήθεια επιμέρους εξοπλισμού και των προς προμήθεια επιμέρους μέσων.
- 28 Εξάλλου, πρέπει να σημειωθεί, αφενός, ότι το γράμμα του άρθρου 42, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/24 δεν προβλέπει οποιαδήποτε ιεραρχική κατάταξη των μεθόδων διατύπωσης των τεχνικών προδιαγραφών ούτε επιβάλλει την κατά προτίμηση χρήση κάποιας από τις μεθόδους αυτές.
- 29 Αφετέρου, από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι η νομοθεσία της Ένωσης περί τεχνικών προδιαγραφών αναγνωρίζει ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως στην αναθέτουσα αρχή κατά τη διατύπωση των τεχνικών προδιαγραφών ορισμένης συμβάσεως.

- 30 Το περιθώριο εκτιμήσεως αυτό δικαιολογείται από το γεγονός ότι οι αναθέτουσες αρχές γνωρίζουν καλύτερα τις προμήθειες που χρειάζονται και είναι οι πλέον αρμόδιες να καθορίζουν τις προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν ώστε να επιτευχθεί το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα.
- 31 Εντούτοις, η οδηγία 2014/24 επιβάλλει ορισμένα όρια τα οποία η αναθέτουσα αρχή οφείλει να σέβεται.
- 32 Ειδικότερα, κατά το άρθρο 42, παράγραφος 2, της οδηγίας 2014/24, οι τεχνικές προδιαγραφές απαιτείται να εξασφαλίζουν ισότιμη πρόσβαση των οικονομικών φορέων στη διαδικασία συνάψεως συμβάσεως και δεν πρέπει να έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία αδικαιολόγητων εμποδίων στο άνοιγμα των δημόσιων συμβάσεων στον ανταγωνισμό.
- 33 Η απαίτηση αυτή συγκεκριμενοποιεί, στο πλαίσιο της κατάρτισεως των τεχνικών προδιαγραφών, την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως όπως αυτή κατοχυρώνεται με το άρθρο 18, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της εν λόγω οδηγίας. Κατά τη διάταξη αυτή, οι αναθέτουσες αρχές αντιμετωπίζουν τους οικονομικούς φορείς ισότιμα και χωρίς διακρίσεις και ενεργούν με διαφανή και αναλογικό τρόπο.
- 34 Όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, οι αρχές της ίσης μεταχειρίσεως, της απαγορεύσεως των διακρίσεων και της διαφάνειας έχουν καθοριστική σημασία όσον αφορά τις τεχνικές προδιαγραφές, δεδομένου του κινδύνου δημιουργίας δυσμενών διακρίσεων εξαιτίας της επιλογής των τεχνικών προδιαγραφών ή λόγω του τρόπου με τον οποίο οι προδιαγραφές αυτές διατυπώνονται (βλ., όσον αφορά την οδηγία 2004/18, απόφαση της 10ης Μαΐου 2012, Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, C-368/10, EU:C:2012:284, σκέψη 62).
- 35 Το άρθρο 18, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2014/24 διευκρινίζει επίσης ότι ο σχεδιασμός της διαδικασίας συνάψεως ορισμένης συμβάσεως δεν επιτρέπεται να γίνεται με σκοπό τον αποκλεισμό της συμβάσεως αυτής από το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας ή τον τεχνητό περιορισμό του ανταγωνισμού και ότι ο ανταγωνισμός θεωρείται ότι περιορίζεται τεχνητά όταν οι διαδικασίες συνάψεως συμβάσεων έχουν σχεδιαστεί με σκοπό την αδικαιολόγητα ευνοϊκή ή δυσμενή μεταχείριση ορισμένων οικονομικών φορέων.
- 36 Στο ίδιο πνεύμα, η αιτιολογική σκέψη 74 της οδηγίας 2014/24 αναφέρει ότι οι τεχνικές προδιαγραφές «θα πρέπει να καταρτίζονται κατά τρόπο ώστε να αποφεύγεται ο τεχνητός περιορισμός του ανταγωνισμού μέσω απαιτήσεων που να ευνοούν έναν συγκεκριμένο οικονομικό φορέα, αντικατοπτρίζοντας βασικά χαρακτηριστικά των αγαθών, υπηρεσιών ή έργων που παρέχονται συνήθως από τον οικονομικό φορέα αυτό». Πράγματι, επίσης κατά την ίδια αιτιολογική σκέψη, «θα πρέπει να είναι δυνατή η υποβολή προσφορών που αντικατοπτρίζουν την ποικιλία των προτύπων για τεχνικές λύσεις και των τεχνικών προδιαγραφών στην αγορά [...]».
- 37 Η τήρηση των απαιτήσεων αυτών έχει ακόμη μεγαλύτερη σημασία σε περίπτωση, όπως η υπό κρίση, κατά την οποία οι τεχνικές προδιαγραφές που περιλαμβάνονται στη συγγραφή υποχρεώσεων συμβάσεως είναι διατυπωμένες κατά τρόπο ιδιαίτερος λεπτομερή. Πράγματι, όσο πιο λεπτομερείς είναι οι τεχνικές προδιαγραφές, τόσο μεγαλύτερος είναι ο κίνδυνος να ευνοηθούν τα προϊόντα συγκεκριμένου κατασκευαστή.
- 38 Ασφαλώς, όπως προκύπτει από το άρθρο 42, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/24, επιτρέπεται, κατ' εξαίρεση και εφόσον δεν είναι δυνατόν να παρασχεθεί ακριβής και κατανοητή περιγραφή του αντικείμενου της συμβάσεως κατ' εφαρμογήν του άρθρου 42, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής, να γίνει αναφορά σε συγκεκριμένη κατασκευή ή προέλευση ή ιδιαίτερη μέθοδο κατασκευής που είναι χαρακτηριστικές των προϊόντων ή των υπηρεσιών που παρέχει συγκεκριμένος οικονομικός φορέας, ή ακόμη σε εμπορικό σήμα ή δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, υπό τον όρο μια τέτοια αναφορά να δικαιολογείται από το αντικείμενο της συμβάσεως και να τηρούνται οι σχετικές προϋποθέσεις που τάσσει σχετικώς η οδηγία 2014/24, μεταξύ άλλων, να συνοδεύεται η αναφορά αυτή, στα έγγραφα του

διαγωνισμού, από τη μνεία «ή ισοδύναμο». Ωστόσο, λαμβανομένου υπόψη του εξαιρετικού χαρακτήρα της εν λόγω διατάξεως, οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες η αναθέτουσα αρχή μπορεί να κάνει χρήση της δυνατότητας αυτής πρέπει να ερμηνεύονται συσταλτικώς.

- 39 Πράγματι, κατά τη σχετική με τις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών νομολογία, η μη προσθήκη των λέξεων «ή ισοδύναμο» μετά τον καθορισμό, στη συγγραφή υποχρεώσεων, ενός συγκεκριμένου προϊόντος είναι δυνατό όχι μόνο να αποτρέψει από την υποβολή προσφορών τους οικονομικούς φορείς που χρησιμοποιούν ανάλογα προς το προϊόν αυτό συστήματα, αλλά μπορεί επίσης να παρεμβάλει εμπόδια στα ρεύματα εισαγωγών στο πλαίσιο του διασυνοριακού εμπορίου εντός της Ένωσης, καθώς η σχετική σύμβαση επιφυλάσσεται μόνο στους προμηθευτές που προτίθενται να χρησιμοποιήσουν το ειδικώς μνημονευόμενο προϊόν (βλ., υπ' αυτή την έννοια, διάταξη της 3ης Δεκεμβρίου 2001, Vestergaard, C-59/00, EU:C:2001:654, σκέψη 22 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 40 Υπό το πρίσμα των προπαρατεθέντων στοιχείων, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν, λαμβανομένου υπόψη του περιθωρίου εκτιμήσεως που διαθέτει η αναθέτουσα αρχή για τον καθορισμό των τεχνικών προδιαγραφών βάσει ποιοτικών απαιτήσεων συναρτώμενων προς το αντικείμενο της επίμαχης συμβάσεως, ο ιδιαιτέρως λεπτομερής χαρακτήρας των επίμαχων στην υπόθεση της κύριας δίκης τεχνικών προδιαγραφών δεν συνεπάγεται την έμμεση ευνοϊκή μεταχείριση συγκεκριμένου προσφέροντος.
- 41 Επίσης, ο βαθμός λεπτομέρειας των τεχνικών προδιαγραφών θα πρέπει να συνάδει με την αρχή της αναλογικότητας, πράγμα το οποίο σημαίνει, μεταξύ άλλων, ότι θα πρέπει να εξετάζεται κατά πόσον ο βαθμός λεπτομέρειας αυτός είναι αναγκαίος για την επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών.
- 42 Με δεδομένα τα ανωτέρω, επισημαίνεται ότι η αρχή της αναλογικότητας έχει ιδιάζουσα εφαρμογή στον ευαίσθητο τομέα της δημόσιας υγείας. Πράγματι, όπως προκύπτει από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, προκειμένου να κριθεί κατά πόσον κράτος μέλος έχει τηρήσει την αρχή της αναλογικότητας στον τομέα της δημοσίας υγείας, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η υγεία και η ζωή των ανθρώπων κατέχουν πρωταρχική θέση μεταξύ των προστατευόμενων από τη Συνθήκη ΛΕΕ αγαθών και συμφερόντων και ότι απόκειται στα κράτη μέλη να καθορίζουν το επιθυμητό επίπεδο προστασίας της δημοσίας υγείας, καθώς και τον τρόπο εξασφαλίσεώς του. Δεδομένου ότι το εν λόγω επίπεδο προστασίας ενδέχεται να ποικίλλει μεταξύ των κρατών μελών, πρέπει να αναγνωρίζεται στα κράτη μέλη περιθώριο εκτιμήσεως (απόφαση της 8ης Ιουνίου 2017, Medisanus, C-296/15, EU:C:2017:431, σκέψη 82 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 43 Επισημαίνεται επίσης στο πλαίσιο αυτό ότι, όπως υπομνήσθηκε στο σημείο 11 των συστάσεων προς τα εθνικά δικαστήρια σχετικά με την υποβολή προδικαστικών ερωτημάτων (ΕΕ 2018, C 257, σ. 1), μολονότι για την έκδοση της αποφάσεώς του το Δικαστήριο λαμβάνει, κατ' ανάγκην, υπόψη το νομικό και πραγματικό πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, όπως αυτό προσδιορίζεται από το αιτούν δικαστήριο στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, εντούτοις δεν εφαρμόζει το ίδιο το δικαίωμα της Ένωσης στην εν λόγω διαφορά. Το Δικαστήριο, όταν αποφαινεται επί της ερμηνείας ή του κύρους διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, επιχειρεί να δώσει απάντηση χρήσιμη για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης, εναπόκειται όμως στο αιτούν δικαστήριο να αντλήσει τις συγκεκριμένες συνέπειες της απαντήσεως αυτής. Για τους λόγους αυτούς, η ερμηνεία που παρέχει το Δικαστήριο είθισται να διατυπώνεται *in abstracto*.
- 44 Εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω ερμηνευτικά στοιχεία, έχει το καθήκον να εκτιμήσει κατά τρόπο συγκεκριμένο κατά πόσον οι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης τεχνικές προδιαγραφές συνάδουν με τις αρχές της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας.
- 45 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 18 και 42 της οδηγίας 2014/24 έχουν την έννοια ότι δεν επιβάλλουν στην αναθέτουσα αρχή, κατά την κατάρτιση των τεχνικών προδιαγραφών διαγωνισμού με αντικείμενο την

προμήθεια ιατρικών προϊόντων, την υποχρέωση να αποδίδει εξ ορισμού βαρύτητα είτε στα ατομικά χαρακτηριστικά του ιατρικού εξοπλισμού είτε στο αποτέλεσμα που παράγεται από τη λειτουργία του εξοπλισμού αυτού, αλλά επιτάσσουν να είναι οι τεχνικές προδιαγραφές, στο σύνολό τους, σύμφωνες με τις αρχές της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας. Εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει αν, στην υπόθεση της οποίας έχει επιληφθεί, οι επίμαχες τεχνικές προδιαγραφές ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις αυτές.

Επί των δικαστικών εξόδων

- ⁴⁶ Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπíπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (ένατο τμήμα) αποφαινεται:

Τα άρθρα 18 και 42 της οδηγίας 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων και την κατάργηση της οδηγίας 2004/18/ΕΚ, έχουν την έννοια ότι δεν επιβάλλουν στην αναθέτουσα αρχή, κατά την κατάρτιση των τεχνικών προδιαγραφών διαγωνισμού με αντικείμενο την προμήθεια ιατρικών προϊόντων, την υποχρέωση να αποδίδει εξ ορισμού βαρύτητα είτε στα ατομικά χαρακτηριστικά του ιατρικού εξοπλισμού είτε στο αποτέλεσμα που παράγεται από τη λειτουργία του εξοπλισμού αυτού, αλλά επιτάσσουν να είναι οι τεχνικές προδιαγραφές, στο σύνολό τους, σύμφωνες με τις αρχές της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας. Εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει αν, στην υπόθεση της οποίας έχει επιληφθεί, οι επίμαχες τεχνικές προδιαγραφές ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις αυτές.

(υπογραφές)